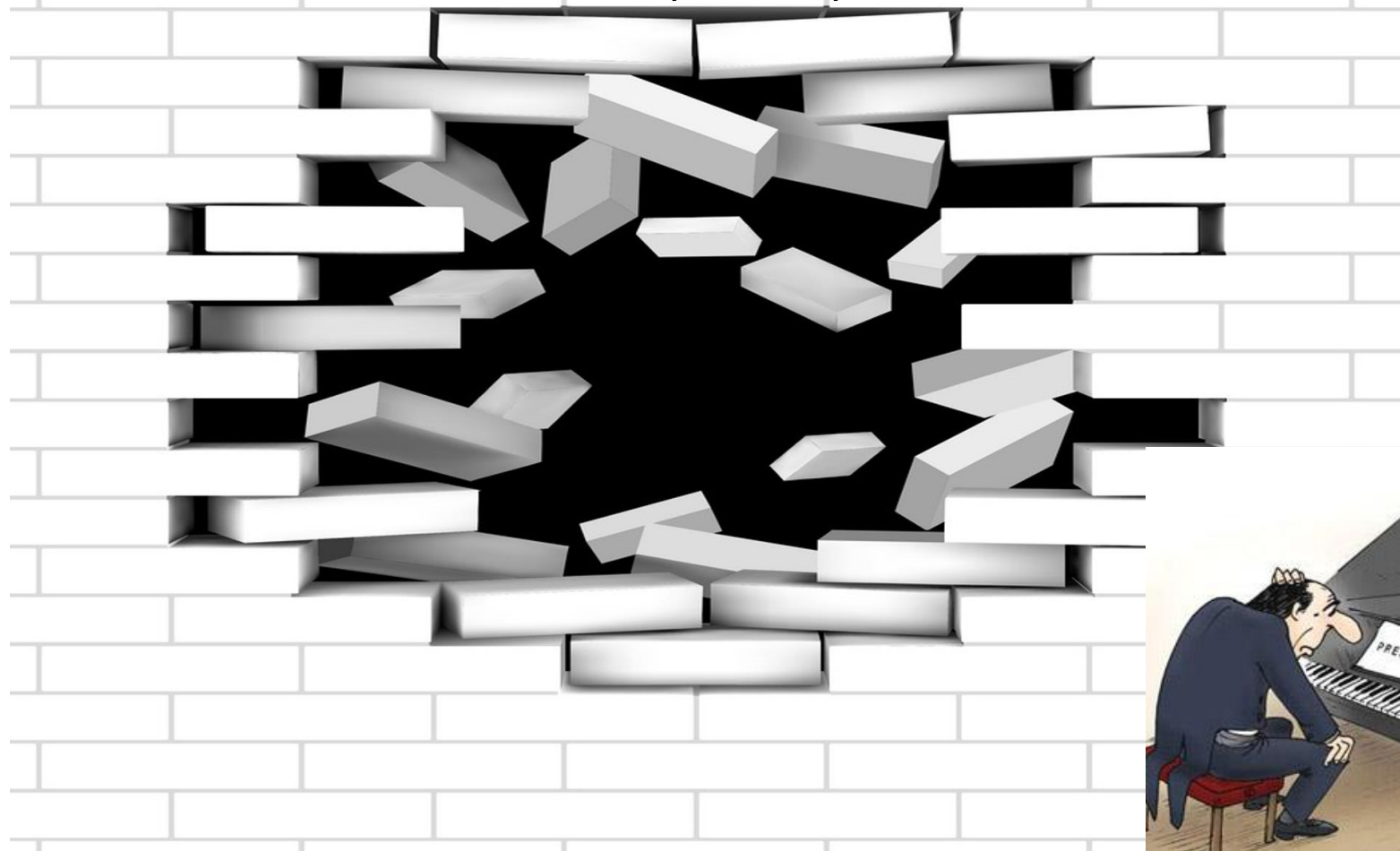

Esélyek hátrányból indulva

Hátrányos helyzet és a pszichológia lehetőségei

Prof. Dr. Gyarmathy Éva

Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program

<https://tanulas-kutatas.hu/>

Esélyek hátrányból indulva

A társadalmi-gazdasági státusz magába foglalja

- a jövedelmet,
- az oktatási eredményességet,
- a foglalkozási presztízst,
- a társadalomban megélt szerepet,
- az életminőség jellemzőit,
- lehetőségeket és kiváltságokat.

A szegénység nem az egyetlen tényező, hanem több fizikai és pszichoszociális stresszor van jelen a hátrányos helyzet esetén.

Eltérő esélyek

VERBÁLIS-SZEKVENCIÁLIS-
ANALITIKUS GONDOLKODÁS

Korlátozott kód

Kidolgozott kód

MOZGÁSOS, TÉRI-VIZUÁLIS
HOLISZTIKUS GONDOLKODÁS

A szociokulturálisan hátrányos helyzetű
gyerekek hároméves korig jobban
teljesítenek az értelmi képességeket vizsgáló
tesztekben, mint a jobb háttérű gyerekek.

Jensen, A. R. (1972) Genetics and Education. Methuen, London.

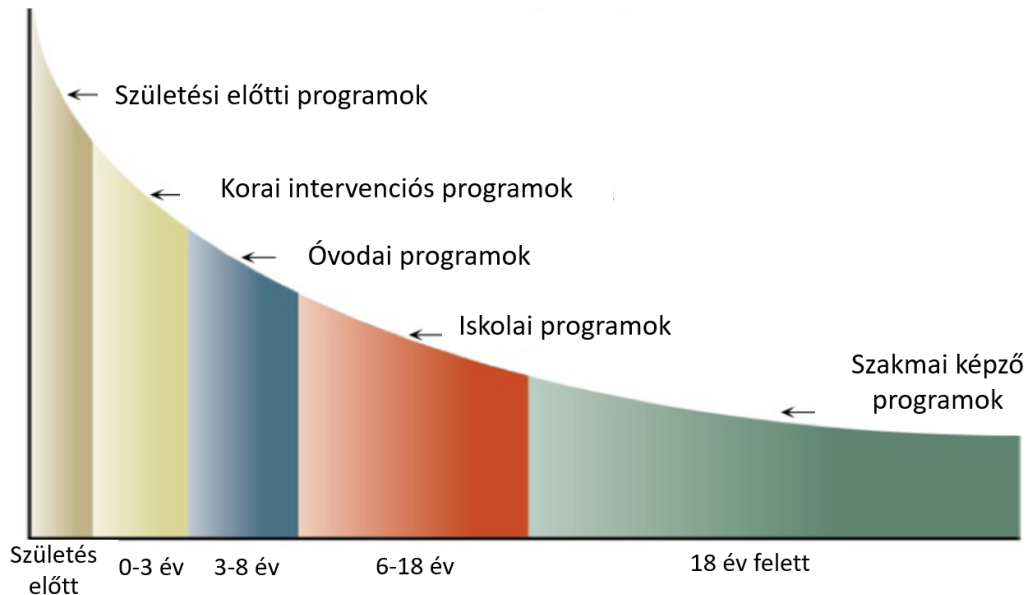
A fejlődést befolyásoló legfőbb külső tényezőcsoportok

1. Táplálkozás a magzati kortól kezdődően
2. Fertőzéseknek és toxikus behatásoknak kitettség
3. A világgal és főleg az emberekkel kapcsolatos tapasztalatok

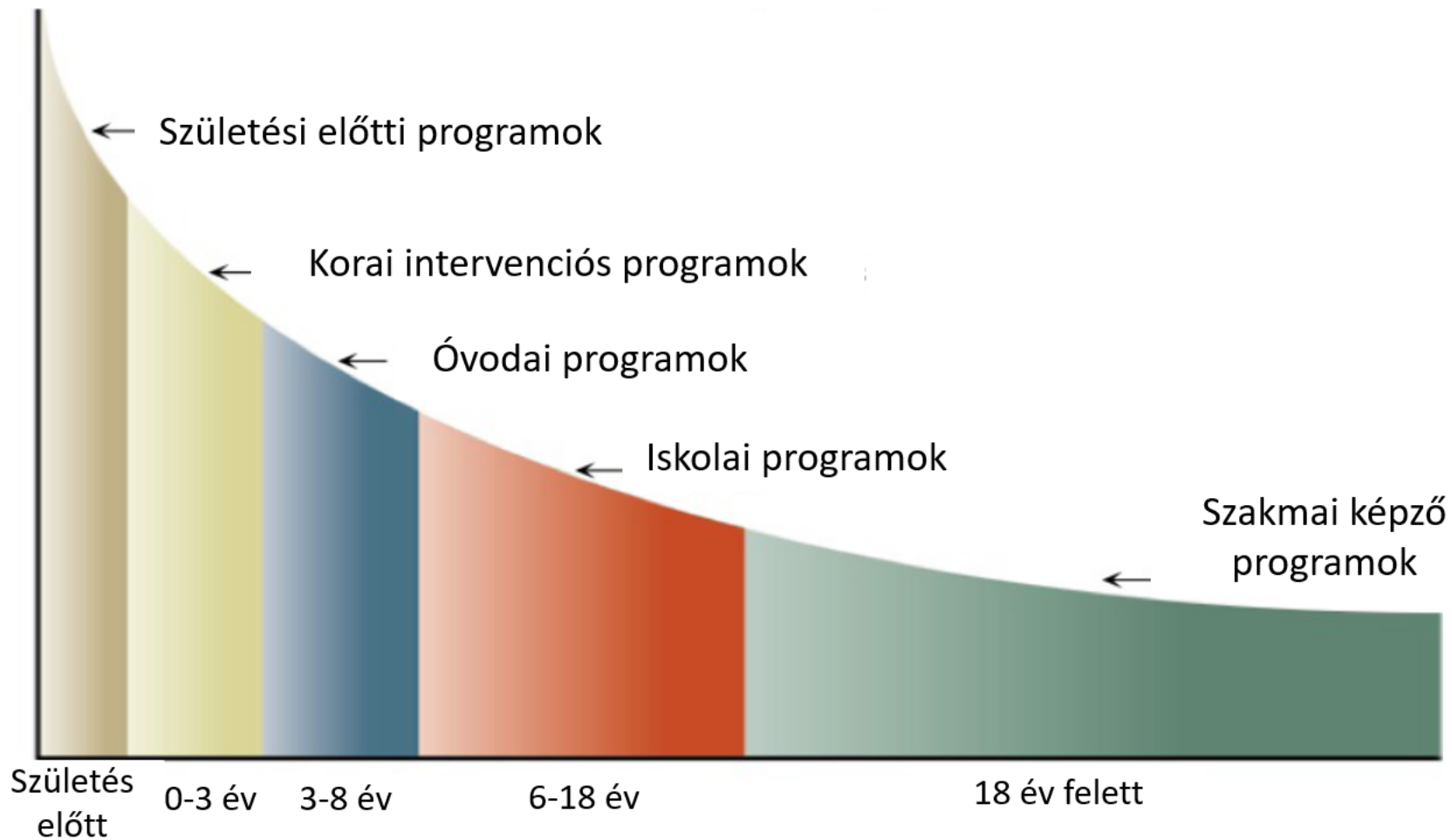
Robinson, L. R. et al (2017). CDC grand rounds: Addressing health disparities in early childhood. MMWR. Morbidity and Mortality weekly report, 66.

A fejlődést befolyásoló legfőbb külső tényezőcsoportok

1. Táplálkozás a magzati kortól kezdődően
2. Fertőzéseknek és toxikus behatásoknak kitettség
3. A világgal és főleg az emberekkel kapcsolatos tapasztalatok

Korai beavatkozás

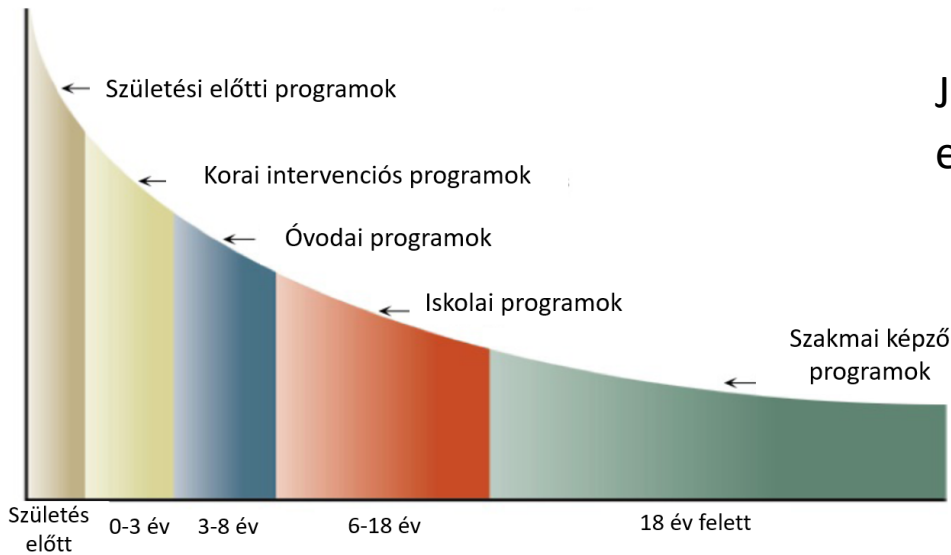

Heckman, James J. (2006). Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children. In: Science, 312(5782): June. 1900-1902.

Korai beavatkozás

„Csökkenteni tudjuk az egyenlőtlenségeket, elő tudjuk segíteni a társadalmi befogadást és a társadalmi mobilitást, ha meg tudjuk oldani azokat a problémákat, amelyek az emberek készségeihez kapcsolódnak.”

James Heckman, Nobel-díjas közgazdász egy 2016-ban tartott előadásából.

Nem-kognitív készségek

Az iskolai tanulási sikereket segítik például:

- szorgalom,
- fegyelmezettség,
- kötelességtudat,
- jellemzilárdság,
- képzelőerő,
- kooperációs készség,
- kulturális tolerancia,
- kitartás.

Fazekas Károly (2018). Nem-kognitív készségek hiánya a munkaerőpiacon. Magyar Tudomány 179(2018)1, 24–36.

Nem-kognitív készségek

A gazdaság és a társadalom egészére hatással van a nem-kognitív készségek gyerekkori fejlesztése

1. Lelkiismeretesség
2. Konszenzuskészség
3. Kiegyensúlyozottság
4. Nyitottság
5. Extrovertáltság

Roberts, R. D., Martin J. E., Olaru G. (2015) A rosetta stone for non-cognitive skills. Understanding, assessing, and enhancing noncognitive skills in primary and secondary education. Asia Society-Professional Examination Service, http://asiasociety.org/files/A_Rosetta_Stone_for_Noncognitive_Skills.pdf

Nem-kognitív készségek

A Big Five készségcsoportokba tartozó nem-kognitív készségek:

Lelkiismeretesség	Koszenzuskészség	Kiegyensúlyozottság	Nyitottság	Extrovertáltság
Megbízhatóság	Együttműködő készség	Magabiztosság	Kreativitás	Akaratosság
Jellemszilárdság	Kollegialitás	Stressztűrőképesség	Kíváncsiság	Vidámság
Rendezettség	Nagyvonalúság	Mértékletesség	Globális tudatosság	Kommunikációs készség
Állhatatosság	Őszinteség	Reziliencia	Pozitív beállítottság	Barátságosság
Tervezettség	Becsületesség	Öntudatosság	Képzelőerő	Vezetési készség
Pontosság	Jóindulat	Önbecsület	Innovációs készség	Élénkség
Felelősségtudat	Hitelesség	Önuralom	Tolerancia	Szociális készség

Roberts, R. D., Martin J. E., Olaru G. (2015) A rosetta stone for non-cognitive skills. Understanding, assessing, and enhancing noncognitive skills in primary and secondary education. Asia Society-Professional Examination Service, http://asiasociety.org/files/A_Rosetta_Stone_for_Noncognitive_Skills.pdf

Nem-kognitív készségek

A nem-kognitív készségek hiánya negatívan hat a kognitív készségek fejleszthetőségére.

Egészséges érzelmi, stresszmentes környezetben sokkal könnyebben fejleszthetők a gyermekek gondolkodási képességei, mint érzelmileg megterhelt környezetben.

Krónikus pszichoszociális megterhelés, stressz akadályozza a magasabb rendű agyi funkciók működését

Túlélő módba kapcsolt agy

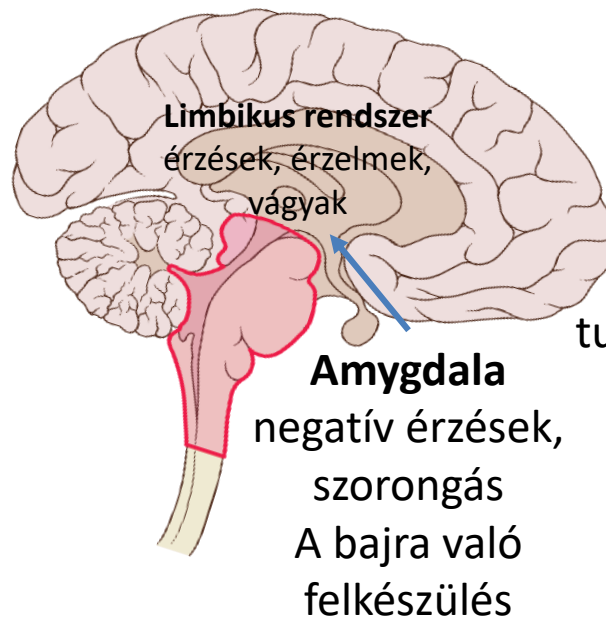
Krónikus pszichoszociális megterhelés, stressz

„Flight or fight” módban az agy: a prefrontális logikus, tervező, módszeres és kreatív gondolkodásból az amygdala érzelmi reakcióira áll át.

A szürke állomány csökken a prefrontális területen, növekszik az amygdala területen

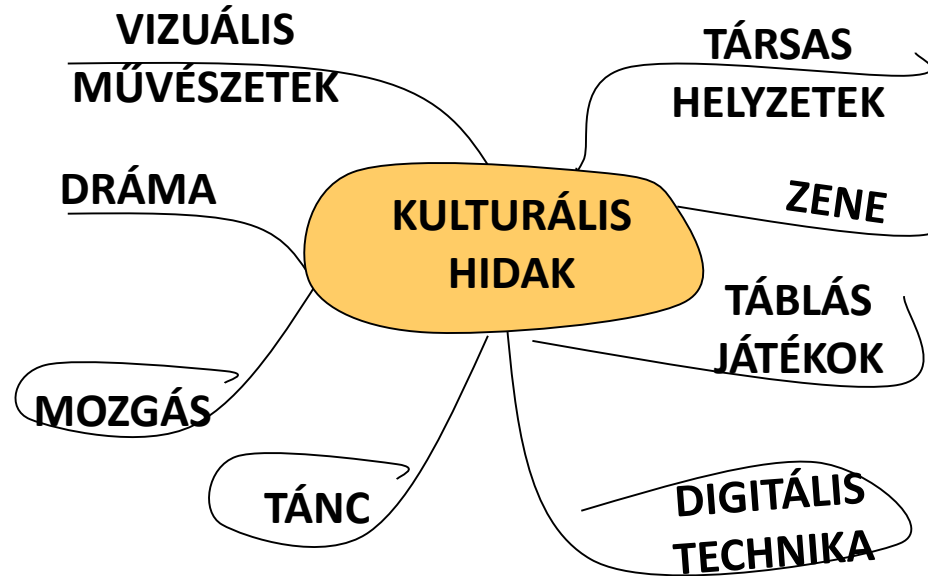
A neurotrof folyamatok nem mennek végbe, az idegsejtek nem tudnak megújulni.

Prefrontális kéreg
önirányítás,
kontroll funkciók
tudatosság, motiváció,
döntés, kreativitás

KULTURÁLIS HIDAK ÉPÍTÉSE

MEGISMERŐ-
FEJLESZTŐ
KÖRNYEZET

KULTURÁLIS HIDAK ÉPÍTÉSE

VIZUÁLIS
MŰVÉSZETEK

DRÁMA

MOZGÁS

IGAZGYÖNGY

BIZTOS
KEZDET

VAN
HELYED

TÁNC

TÁNCHÁZAK

KOMPLEX
INSTRUKCIÓS
PROGRAM

KOKAS MÓDSZER

SAKKPALOTA

TÁBLÁS JÁTÉKOK

3D TANULÁS

TÁRSAS
HELYZETEK

ZENE

DIGITÁLIS
TECHNIKA

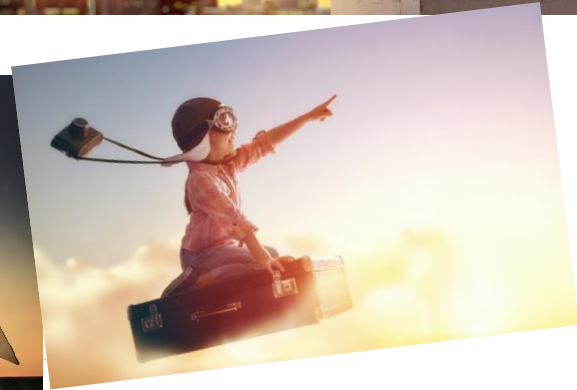
MEGISMERŐ-FEJLESZTŐ
KÖRNYEZET

„AZ EGYETLEN, AMI GÁTOL ENGEM
A TANULÁSBAN AZ, AZ OKTATÁS.”
ALBERT EINSTEIN

gyarmathy.eva@gmail.com

<http://www.diszlexia.hu>

MEGISMERŐ-FEJLESZTŐ
KÖRNYEZET

Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program
MTA-AVKF Tanulási Környezet Kutatócsoport
<https://tanulas-kutatas.hu/>